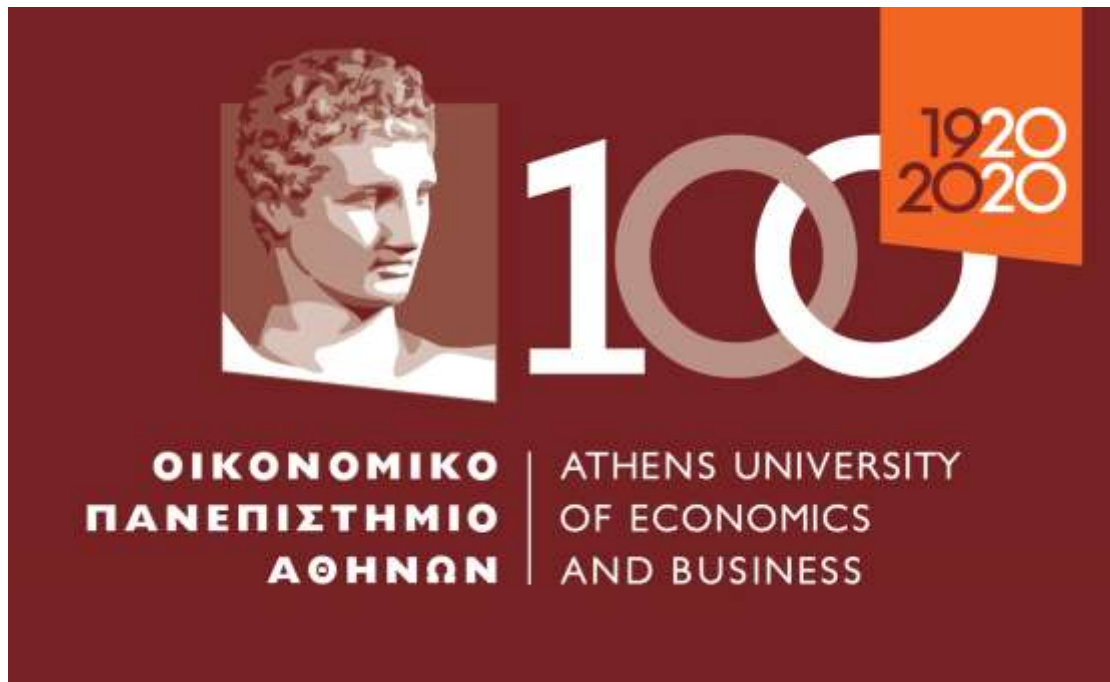

ΜΟΝΑΔΑ ΔΙΑΣΦΑΛΙΣΗΣ ΠΟΙΟΤΗΤΑΣ (ΜΟΔΙΠ)

**Έρευνα για τους λόγους καθυστέρησης της
έγκαιρης ολοκλήρωσης των σπουδών**

Αθήνα, ΣΕΠΤΕΜΒΡΙΟΣ 2019

ΟΜΑΔΑ ΕΡΓΟΥ

Επιστημονική Υπεύθυνη:

Ψιλούτσικου Μαρίνα, μέλος ΕΔΙΠ, ΟΠΑ

Μέλη ομάδας:

Κωνσταντινίδου Λυδία, Αναπληρώτρια Προϊσταμένη Διεύθυνσης Εκπαίδευσης, ΟΠΑ

Καϊνού Πόπη, ΜΟΔΙΠ, ΟΠΑ

Επιτελική Σύνοψη

Η ολοκλήρωση των πανεπιστημιακών σπουδών όσων εγγράφονται σε αυτές και δη η έγκαιρη ολοκλήρωσή τους, αποτελεί σημαντική πρόκληση για όλες τις χώρες του ΟΟΣΑ, προφανώς και της Ελλάδας. Αποτελεί ζητούμενο καθώς επιτρέπει την αποτελεσματικότερη χρήση δημόσιων και ιδιωτικών πόρων που επενδύονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση.

Σκοπός της παρούσας έρευνας ήταν η διερεύνηση συνθηκών και χαρακτηριστικών που συνδέονται με καθυστέρηση στην ολοκλήρωση των σπουδών των φοιτητών του ΟΠΑ.

Λαμβάνοντας ως πλαίσιο αναφοράς το ν+2, θεωρούμε ως πλαίσιο της έρευνας τους φοιτητές του ΟΠΑ που βρίσκονται μεταξύ 6^{ου} και 10^{ου} έτους σπουδών. Σύμφωνα με τα αρχεία του Πανεπιστημίου, αυτοί ανέρχονται σε 1.748. Το 34,5% είναι γυναίκες και το 65,5% είναι άνδρες. Από τους 1.748, το 22,4% (1 στους 5 περίπου) δεν έχει εξεταστεί επιτυχώς σε κανένα μάθημα ενώ για τους υπόλοιπους ο μέσος όρος βαθμολογίας είναι 6,25.

Με τη χρήση ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου συγκεντρώθηκαν 282 ολοκληρωμένες συμμετοχές από δείγμα αντιπροσωπευτικό ως προς το φύλο, το τμήμα φοίτησης, το έτος σπουδών. Ο μέσος όρος ηλικίας είναι κοντά στα 28 έτη. Η πλειοψηφία (94,6%) όσων συμμετείχαν εργάζονται και κατοικούν μόνιμα στην Αττική (76,3%). Ένας στους τρεις δεν παρακολουθεί τις διαλέξεις αλλά συμμετέχει μόνον στις εξετάσεις, ενώ περίπου 40% ανέφεραν κάποιου είδους διακοπή στις σπουδές τους στο παρελθόν.

Διερευνήθηκαν τρία βασικά ερωτήματα:

Ερώτημα 1: Ποιοι είναι οι παράγοντες που συνδέονται με την απόφαση για καθυστέρηση των σπουδών των φοιτητών του ΟΠΑ;

Ερώτημα 2: Ποια είναι η πρόθεση ολοκλήρωσης των σπουδών και πώς το ΟΠΑ μπορεί να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση;

Ερώτημα 3: Πόσο αποτελεσματικές ήταν μέχρι τώρα οι υποστηρικτικές και συμβουλευτικές δομές/δράσεις του ΟΠΑ που συνδέονται με την ενθάρρυνση έγκαιρης ολοκλήρωσης των σπουδών;

Έλλειψη χρόνου λόγω επαγγελματικών υποχρεώσεων (85%), οικονομικές δυσκολίες 66,4%) και οικογενειακοί λόγοι (59) αναδεικνύονται στους σημαντικότερους παράγοντες που επηρεάζουν την καθυστέρηση ολοκλήρωσης των σπουδών. Αποθαρρυντικός είναι ο περιβάλλοντας χώρος για έναν στους δύο φοιτητές ενώ μόλις το 12% αναφέρουν ως σημαντικό λόγο την έμφαση στην κοινωνική τους ζωή. Αρκετά συχνά, πάντως, αναφέρονται λόγοι υγείας για τους ίδιους ή για μέλη της οικογένειάς τους καθώς και περιπτώσεις κατάθλιψης.

Υπήρχαν όμως, και κάποιες διαφορετικές αξιοσημείωτες απαντήσεις, όπως υψηλές απαιτήσεις μαθημάτων, δυσκολίες προσαρμογής λόγω μετεγγραφής από άλλο τμήμα. Επιπλέον, κάποιες περιορισμένες απαντήσεις που αναφέρονται σε αδιαφορία, οκνηρία ή συνειδητή απόφαση για διακοπή από τις υποχρεώσεις των σπουδών μετά από την προσπάθεια που χρειάστηκε για το σχολείο.

Εντούτοις, η πλειοψηφία (74%) εκτιμά ότι θα έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους στα επόμενα τρία χρόνια ενώ περισσότεροι από τους μισούς (60%) σκοπεύουν να προχωρήσουν σε μεταπτυχιακές σπουδές. Όσο μεγαλύτερη η στήριξη και οι προσδοκίες από τους γονείς των φοιτητών, τόσο πιθανότερη είναι η ολοκλήρωση των σπουδών τους στα επόμενα χρόνια και η πραγματοποίηση μεταπτυχιακών σπουδών. Θετική είναι η πρόβλεψη και για όσους έχουν καθυστερήσει τις σπουδές τους προκειμένου να πετύχουν υψηλότερη βαθμολογία. Αντίθετα, αρνητική σχέση υπάρχει με την έλλειψη ενδιαφέροντος για το αντικείμενο και με την ηλικία.

Οι άνδρες δήλωσαν ότι προτίθενται να κάνουν μεταπτυχιακές σπουδές με μεγαλύτερη πιθανότητα από τις γυναίκες ενώ διαφοροποίηση στατιστικά σημαντική και έντονη υπάρχει μεταξύ όσων εισήχθησαν με πανελλαδικές εξετάσεις (1,3) και από μετεγγραφή (1,74) με όσους εισήχθησαν με άλλο τρόπο.

Το 37% πιστεύει ότι θα είχαν ήδη ολοκληρώσει τις σπουδές τους αν προβλέπονταν ανώτατο όριο ενώ το 45% έχει αντίθετη άποψη. Οι γυναίκες διαφωνούν σε υψηλότερο ποσοστό από τους άνδρες, μια πιθανή ένδειξη ότι οι πρώτες αντιμετωπίζουν πιο ανελαστικούς περιορισμούς.

Σε ό,τι αφορά τη συνδρομή του ΟΠΑ, οι φοιτητές ζητούν συμπαράσταση τόσο ως προς τα ίδια τα μαθήματα όσο και ευρύτερη ως προς την επανένταξή τους στην πανεπιστημιακή κοινότητα, την επαφή τους με αυτή και τον σχεδιασμό για την πρόοδο στις σπουδές τους μέσα στους περιορισμούς (επαγγελματικούς, οικονομικούς, οικογενειακούς) που αντιμετωπίζουν.

Η εξ αποστάσεως εκπαίδευση προτείνεται ως ιδιαίτερα σημαντική επιλογή ενώ θα μπορούσαν οι πρωτοβουλίες του ΟΠΑ για την ενίσχυση της πανεπιστημιακής κοινότητας να αποδειχθούν βοηθητικές και προς αυτή την ομάδα. Ιδιαίτερη προσοχή θα πρέπει να δοθεί στη στοχευμένη επικοινωνία των δράσεων του ΟΠΑ προκειμένου να ενημερωθούν και να παρακινηθούν να συμμετέχουν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες που μπορούν να επωφεληθούν. Η έρευνα δείχνει υψηλή ικανοποίηση από τέτοιου είδους πρωτοβουλίες αλλά πολύ χαμηλή συμμετοχή.

Μεγάλη ικανοποίηση προκύπτει από τις υποστηρικτικές υπηρεσίες και δομές του ΟΠΑ. Στην πρώτη θέση με ποσοστό που αγγίζει το 80% βρίσκεται το Πρόγραμμα Erasmus+, στη δεύτερη το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας ACEIn (72%) και στην τρίτη θέση με 65,2% η νεοσύστατη Ομάδα Εθελοντών και η Δομή Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας (ΔΑΣΤΑ). Εντούτοις, είναι κρίσιμο να υπάρξει εντατικότερη επικοινωνία στοχευμένη προς τους φοιτητές που δεν βρίσκονται σε καθημερινή επαφή με το πανεπιστήμιο κι ενδεχομένως πιστεύουν ότι δεν τους αφορούν.

Παρά την αυτονομία των τμημάτων και τις επιμέρους διαφορές, τα αποτελέσματα δείχνουν ομοιογένεια σε επίπεδο στρατηγικού συντονισμού και απουσίας κάθε είδους διακρίσεων. Ελάχιστες διαφοροποιήσεις έχουν εντοπιστεί μεταξύ των δύο φύλων, των τρόπων εισαγωγής, της ηλικίας ή μεταξύ των τμημάτων· σε κάθε περίπτωση ασθενείς.

Περιεχόμενα

Επιτελική Σύνοψη.....	2
Σημασία της έρευνας	5
Θεωρητικό υπόβαθρο κι επιμέρους ερευνητικοί στόχοι	5
Εμπειρική Διερεύνηση	7
Προφίλ φοιτητών που βρίσκονται μεταξύ 6 ^{ου} και 10 ^{ου} έτους σπουδών	7
Πρωτογενής Έρευνα	10
Αντιπροσωπευτικότητα Δείγματος	10
Προφίλ Δείγματος	11
Ερευνητικό Ερώτημα 1: Ποιοι είναι οι παράγοντες που συνδέονται με την απόφαση για καθυστέρηση των σπουδών των φοιτητών του ΟΠΑ;	13
Ερευνητικό Ερώτημα 2: Ποια είναι η πρόθεση ολοκλήρωσης των σπουδών και πώς το ΟΠΑ μπορεί να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση;	16
Ερευνητικό Ερώτημα 3: Πόσο αποτελεσματικές ήταν μέχρι τώρα οι υποστηρικτικές και συμβουλευτικές δομές/δράσεις του ΟΠΑ που συνδέονται με την ενθάρρυνση έγκαιρης ολοκλήρωσης των σπουδών;	19
Συμπεράσματα-Προτάσεις-Περιορισμοί	21
Αναφορές	23

Σημασία της έρευνας

Μεταξύ των 18 χωρών του ΟΟΣΑ, για τις οποίες υπάρχουν στοιχεία –η Ελλάδα δεν είναι μεταξύ αυτών-, το 31% των φοιτητών που εισέρχονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση δεν αποφοιτούν (ΟΟΣΑ, 2010, σ. 22). Το ποσοστό αυτό ποικίλει μεταξύ χωρών· από 40% στο Μεξικό, Νέα Ζηλανδία, τη Σουηδία και τις ΗΠΑ μέχρι λιγότερο από 25% στο Βέλγιο, τη Δανία, τη Γαλλία, την Ιαπωνία, την Κορέα, την Ισπανία και τη Ρωσία (ΟΟΣΑ, 2010, σ. 22). Σύμφωνα έκθεση της ΕΕ (European Commission, 2015, σ. 24), το ποσοστό για την Ελλάδα εκτιμάται κοντά στο 30%.

Η έγκαιρη ολοκλήρωση των σπουδών είναι ζητούμενο καθώς επιτρέπει την αποτελεσματικότερη χρήση δημόσιων και ιδιωτικών πόρων που επενδύονται στην τριτοβάθμια εκπαίδευση. Σύμφωνα με στοιχεία του ΟΟΣΑ (2018, σ. 290), οι δημόσιες δαπάνες για την τριτοβάθμια εκπαίδευση ανέρχονται (στοιχεία 2015) στο 1,4% της συνολικής δημόσιας δαπάνης. Για κάθε εγγεγραμμένο φοιτητή στην τριτοβάθμια εκπαίδευση η ετήσια δαπάνη ανέρχεται σε 4.095 δολάρια (ΟΟΣΑ, 2018, σ. 254).

Επιπλέον, οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης (ηλικίας 24-64) έχουν το υψηλότερο ποσοστό απασχόλησης στην Ελλάδα (72%) έναντι 50% όσων δεν έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια και 54% όσων έχουν ολοκληρώσει τη δευτεροβάθμια ή και κάποιο μεταλυκειακό πρόγραμμα, όχι όμως επιπέδου τριτοβάθμιας (ΟΟΣΑ, 2018, σ. 86). Αντίστοιχα, οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης έχουν χαμηλότερο ποσοστό ανεργίας από τις υπόλοιπες ομάδες. Σε ό,τι αφορά τις αποδοχές, έχοντας ως τιμή βάσης (100) τις αποδοχές αποφοίτων δευτεροβάθμιας πλήρους απασχόλησης, οι απόφοιτοι της τριτοβάθμιας εκπαίδευσης λαμβάνουν 133 και οι απόφοιτοι μεταπτυχιακών προγραμμάτων 174 (ΟΟΣΑ, 2018, σ. 98).

Είναι κρίσιμο, επομένως, να αποτυπωθούν οι παράμετροι που συνδέονται με καθυστερήσεις ή αναβολές στις σπουδές των φοιτητών του ΟΠΑ ώστε να διερευνηθούν πιθανές επιλογές για παρεμβάσεις που θα περιορίσουν το φαινόμενο.

Θεωρητικό υπόβαθρο κι επιμέρους ερευνητικοί στόχοι

Η εγκατάλειψη των σπουδών ή και η διακοπή της φοίτησης αποτελούν αντικείμενο ενδιαφέροντος και ανησυχίας για τα πανεπιστήμια σε διεθνές επίπεδο. Ενδεικτικά, αποτυπώνεται στη σχετική έρευνα στις ΗΠΑ (Barefoot, 2004), στην Ισπανία (Lassibile & Navarro Gómez, 2008), στη Βρετανία (Quinn, 2004) και στη Γερμανία (Heublein, 2014).

Παρά το μεγάλο ερευνητικό ενδιαφέρον, δεν υπάρχει κοινά αποδεκτός ορισμός ως προς το τι συνιστά εγκατάλειψη ή διακοπή σπουδών. Στην περίπτωση των ελληνικών δημόσιων πανεπιστημίων, η Νομοθεσία δεν προβλέπει χρονικό όριο για την ολοκλήρωση των σπουδών, ούτε διαγραφή σε περίπτωση μη δήλωσης μαθημάτων ή συμμετοχής στις

εξετάσεις. Οι φοιτητές έχουν δικαίωμα να επιστρέψουν πλήρως στις σπουδές τους οποτεδήποτε το επιλέξουν διατηρώντας τη βαθμολογία σε μαθήματα, στα οποία έχουν τυχόν λάβει προαγωγικό βαθμό, ανεξάρτητα από τον χρόνο που έχει παρέλθει. Επομένως, είναι πρακτικά αδύνατον να γίνει διάκριση ανάμεσα σε διακοπή/καθυστέρηση και εγκατάλειψη.

Σύμφωνα με τη Νομοθεσία θεωρείται ότι καθυστερούν τις σπουδές τους (χωρίς να τις έχουν εγκαταλείψει) οι φοιτητές, οι οποίοι έχουν ξεπεράσει το 6^ο έτος σπουδών (ν+2) καθώς όλα τα τμήματα του ΟΠΑ προσφέρουν προγράμματα τετραετούς διάρκειας. Για τους σκοπούς της παρούσας έρευνας θα θεωρήσουμε ότι υπάρχουν βάσιμα περιθώρια ολοκλήρωσης σε όσους δεν έχουν ξεπεράσει το 10^ο έτος από την εγγραφή τους.

Αντίστοιχα, δεν υπάρχει κοινά αποδεκτό πλαίσιο διερεύνησης των λόγων που οδηγούν σε εγκατάλειψη ή αναβολή των σπουδών και των ενεργειών που μπορούν να ενθαρρύνουν την (έγκαιρη) ολοκλήρωσή τους. Εντούτοις, σημείο αναφοράς στη σχετική διεθνή βιβλιογραφία είναι το έργο του Sprady (1970; 1971) και του Tinto (1975), που συνδέουν την απόφαση για εγκατάλειψη των σπουδών με χαρακτηριστικά που αφορούν τον φοιτητή (δημογραφικά, προσωπικότητα, προηγούμενη εκπαίδευση) και το περιβάλλον του πανεπιστημίου (εκπαιδευτική και κοινωνική διάσταση). Μεταγενέστερες έρευνες και μελέτες έχουν εστιάσει περισσότερο ή λιγότερο σε επιμέρους διαστάσεις εμπλουτίζοντάς τις και προτείνοντας τρόπους μέτρησης αυτών (Hazard Munro, 1981; Bennett, 2003; Araque et al., 2009; Breier, 2010; Brunsden et al., 2010; Heublein, 2014).

Ερώτημα 1: Ποιοι είναι οι παράγοντες που συνδέονται με την απόφαση για καθυστέρηση των σπουδών των φοιτητών του ΟΠΑ;

Είναι επιπλέον, σκόπιμο να διερευνηθεί ποια είναι η πρόθεση ολοκλήρωσης και πώς θα μπορούσε κατά την άποψη των φοιτητών να συνδράμει το ΟΠΑ την προσπάθεια αυτή.

Ερώτημα 2: Ποια είναι η πρόθεση ολοκλήρωσης των σπουδών και πώς το ΟΠΑ μπορεί να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση;

Τέλος, είναι σημαντικό να αποτυπωθεί ο βαθμός στον οποίο συγκεκριμένες σχετικές υπηρεσίες/πρωτοβουλίες του ΟΠΑ (π.χ. σύμβουλος ψυχικής υγείας, ομάδα εθελοντών, ομάδα συμβουλευτικής για την ολοκλήρωση των σπουδών) έχουν ενθαρρύνει την έγκαιρη ολοκλήρωση των σπουδών ή έχουν αποτρέψει μια πιθανή απόφαση εγκατάλειψης/αναβολής. Συγκεκριμένα, ποιους πιθανούς παράγοντες καθυστέρησης έχουν αντισταθμίσει και πόσο.

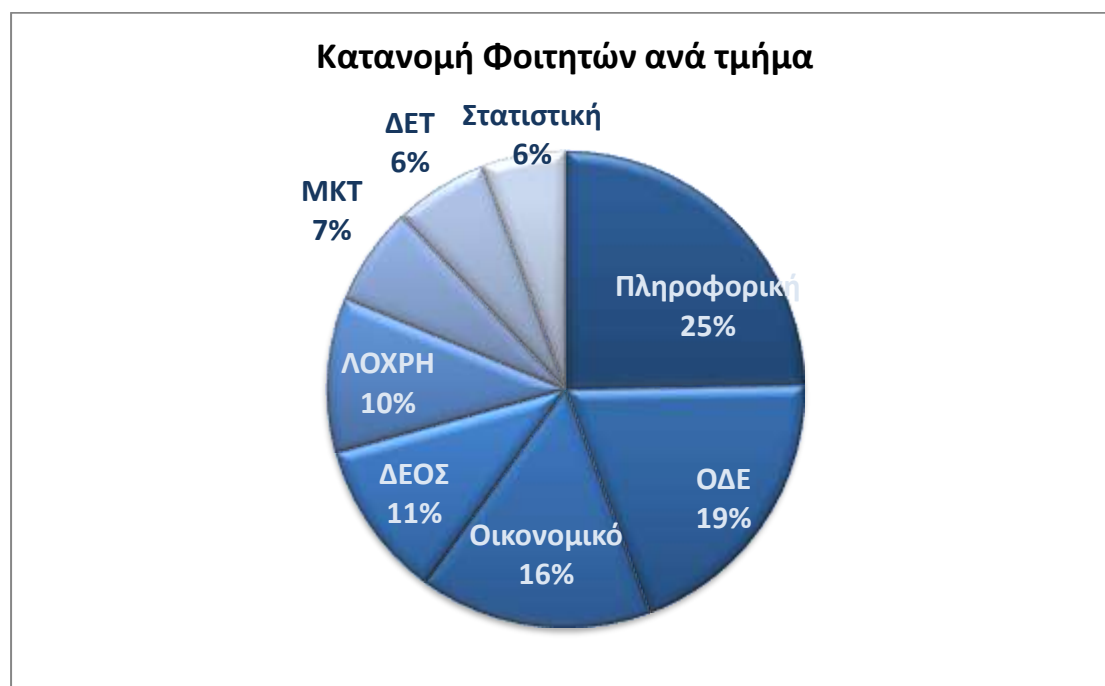
Ερώτημα 3: Πόσο αποτελεσματικές ήταν μέχρι τώρα οι υποστηρικτικές και συμβουλευτικές δομές/δράσεις του ΟΠΑ που συνδέονται με την ενθάρρυνση έγκαιρης ολοκλήρωσης των σπουδών;

Εμπειρική Διερεύνηση

Προφίλ φοιτητών που βρίσκονται μεταξύ 6^{ου} και 10^{ου} έτους σπουδών

Οι φοιτητές του ΟΠΑ που βρίσκονται μεταξύ 6^{ου} και 10^{ου} έτους σπουδών ανέρχονται σύμφωνα με τα αρχεία του Πανεπιστημίου σε 1.748. Το 34,5% είναι γυναίκες και το 65,5% είναι άνδρες. Ένας στους 4 είναι φοιτητής του τμήματος πληροφορικής ενώ σε καθένα από τα τμήματα Μάρκετινγκ και Επικοινωνίας (M&E), Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας (ΔΕΤ), και Στατιστικής αντιστοιχούν περίπου 6% των φοιτητών που έχουν καθυστερήσει την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

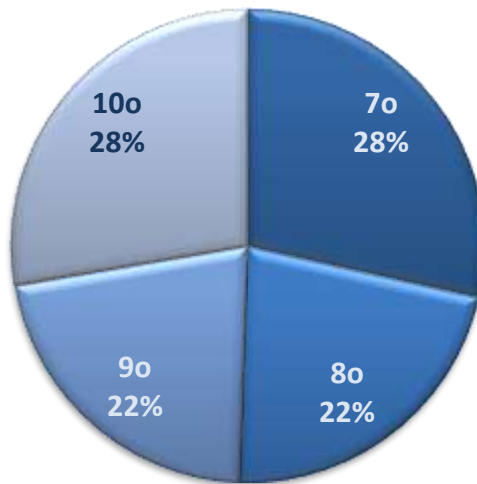
Αναλυτικά η κατανομή ανά τμήμα των φοιτητών που βρίσκονται μεταξύ 6^{ου} και 10^{ου} έτους σπουδών, παρουσιάζεται στο Γράφημα 1.

Γράφημα 1: Κατανομή φοιτητών ανά τμήμα

Σε ό,τι αφορά την κατανομή τους σε έτη σπουδών, αυτή είναι σχετικά ισομερώς κατανεμημένοι στα τέσσερα έτη (Γράφημα 2).

Κατανομή φοιτητών ανά έτος σπουδών

Γράφημα 2: Κατανομή φοιτητών ανά έτος σπουδών

Το φύλο δεν φαίνεται να παίζει ρόλο για το έτος σπουδών, στο οποίο βρίσκεται καθένας από τους φοιτητές ή τις φοιτήτριες του ΟΠΑ. Σε ό,τι αφορά την παρουσία των δύο φύλων σε κάθε τμήμα, διαφοροποίηση υπάρχει κυρίως στο τμήμα πληροφορικής (είναι αρκετά περισσότεροι οι άνδρες) και στα τμήματα ΔΕΟΣ και Μ&Ε (είναι περισσότερες οι γυναίκες).

Από τους 1.748, το 22,4% (1 στους 5 περίπου) δεν έχει εξεταστεί επιτυχώς σε κανένα μάθημα με το φύλο να μην αποτελεί παράγοντα διαφοροποίησης. Αντίθετα, φαίνεται πως βρίσκονται σε αυτή την κατηγορία περισσότερο οι φοιτητές των τμημάτων ΔΕΟΣ, Μ&Ε και Στατιστικής.

Για τους υπόλοιπους ο μέσος όρος βαθμολογίας είναι 6,25. Το 71,4% αυτών έχει μέσο όρο μέχρι 6,5 (καλώς), το 27,3% μέχρι 8,5 (λίαν καλώς) και το 1,3% έχει μέσο όρο βαθμολογίας ίσο ή υψηλότερο από 8,5. Τρεις φοιτητές έχουν μέσο όρο 10. Το φύλο δεν αποτελεί παράγοντα διαφοροποίησης σε καμία περίπτωση.

Γράφημα 3: Κατανομή μέσου όρου βαθμολογίας

Πρωτογενής Έρευνα

Για τη διερεύνηση των λόγων που οδηγούν τους φοιτητές του ΟΠΑ στην καθυστέρηση ολοκλήρωσης των σπουδών, πραγματοποιήθηκε πρωτογενής έρευνα με τη χρήση δομημένου ηλεκτρονικού ερωτηματολογίου. Για τον σχεδιασμό του ερωτηματολογίου και τη συλλογή των απαντήσεων χρησιμοποιήθηκε η ηλεκτρονική πλατφόρμα του ΟΠΑ (AUEB On Line Surveys).

Το δειγματοληπτικό πλαίσιο της έρευνας αποτέλεσαν όλοι οι φοιτητές και φοιτήτριες του ΟΠΑ που βρίσκονται μεταξύ του 6^{ου} και 10^{ου} έτους σπουδών. Η πρόσκληση συμμετοχής έγινε μέσω ηλεκτρονικού ταχυδρομείου από τη ΜΟΔΙΠ στις διευθύνσεις που είναι καταγεγραμμένες στο πληροφοριακό σύστημα του ΟΠΑ. Σε 68 από αυτές το μήνυμα δεν παραδόθηκε. Η αποστολή της πρόσκλησης έγινε στις 30/8/2019 και εστάλη μία υπενθύμιση στις 9/9/2019. Συνολικά συγκεντρώθηκαν 282 ολοκληρωμένες απαντήσεις. Καταχωρήθηκαν ακόμα 138 μερικώς συμπληρωμένες, οι οποίες δεν λήφθηκαν υπόψη στις αναλύσεις. Συνολικά, το ποσοστό απόκρισης ανήλθε σε 17%.

Αντιπροσωπευτικότητα Δείγματος

Σε ό,τι αφορά την αντιπροσωπευτικότητα του δείγματος που αποτελεί την κρισιμότερη παράμετρο σε μια δειγματοληπτική έρευνα, φαίνεται ότι διασφαλίζεται με βάση τρία κριτήρια: το φύλο, το τμήμα και το έτος σπουδών. Πιο συγκεκριμένα, από τους 282 συμμετέχοντες το 59,6% ήταν άνδρες και το 40,4% γυναίκες. Η αναλογία στο δειγματοληπτικό πλαίσιο είναι 65,5% και 34,5% αντίστοιχα.

Με κριτήριο το τμήμα φοίτησης, τα ακριβή ποσοστά σε δειγματοληπτικό πλαίσιο και δείγμα παρουσιάζονται στον παρακάτω πίνακα (Πίνακας 1). Για πολλά τμήματα (όπως η πληροφορική, το ΔΕΟΣ και το Μ&Ε) τα ποσοστά είναι εξαιρετικά κοντά ενώ σε κάποια (όπως το ΟΔΕ και το ΛΟΧΡΗ) υπάρχουν αποκλίσεις που όμως, δεν είναι αρκετές ώστε να προκαλέσουν αλλοίωση των αποτελεσμάτων.

	Δειγματοληπτικό Πλαίσιο	Δείγμα
Οικονομικό	15,7%	18,5%
ΟΔΕ	19,6%	11,7%
Πληροφορική	24,7%	24,9%
ΔΕΟΣ	10,7%	10,7%
ΜΚΤ	6,7%	6,4%
Στατιστική	5,7%	3,9%
ΛΟΧΡΗ	10,5%	15,7%
ΔΕΤ	6,4%	8,2%

Πίνακας 1: Σύγκριση κατανομής ανά τμήμα του δείγματος και του δειγματοληπτικού πλαισίου

Ανάλογα είναι και τα αποτελέσματα αναφορικά με το έτος σπουδών που παρουσιάζονται στον Πίνακα 2. Υπάρχουν κάποιες διαφορές στην κατανομή μεταξύ δειγματοληπτικού πλαισίου και δείγματος, αλλά οι αναλογίες τηρούνται σε ασφαλή βαθμό.

Έτος Σπουδών	Δειγματοληπτικό Πλαίσιο	Δείγμα
7ο	28,4%	35,4%
8ο	22,2%	19,3%
9ο	21,7%	21,5%
10ο	27,7%	23,8%

Πίνακας 2: Σύγκριση κατανομής ανά έτος σπουδών του δείγματος και του δειγματοληπτικού πλαισίου

Προφίλ Δείγματος

Από τους 282 συμμετέχοντες στην έρευνα, το 60% περίπου ήταν άνδρες και το 40% γυναίκες. Δεδομένου ότι το δείγμα είναι αντιπροσωπευτικό ως προς το κριτήριο του φύλου, αυτό σημαίνει ότι οι άνδρες είναι περισσότερο πιθανό να καθυστερήσουν την ολοκλήρωση των σπουδών τους από τις γυναίκες. Πιθανώς, αυτό εξηγεί ότι το μεγαλύτερο ποσοστό των συμμετεχόντων (και του δειγματοληπτικού πλαισίου), ένας στους 4 δηλαδή, είναι φοιτητές του τμήματος Πληροφορικής. Μεταξύ 24 έως 50 ετών βρίσκονται οι συμμετέχοντες στην έρευνα, με την πλειοψηφία (86,6%) να μην ξεπερνούν τα 30 έτη και τον μέσο όρο να ανέρχεται στα 27,85 έτη. Καμία διαφοροποίηση στα δύο φύλα (27,88 και 27,81 οι αντίστοιχοι μέσοι όροι). Διαφοροποίηση δεν βρέθηκε ούτε μεταξύ τμημάτων.

Το 76,3% διαμένει στην Αττική, το 7,5% σε άλλο αστικό κέντρο και το υπόλοιπο 16,1% στην Περιφέρεια. Σε ό,τι αφορά τον τόπο καταγωγής, το 58,4% μόνον διέμενε στην Αττική πριν την έναρξη των σπουδών τους, το 8,2% σε άλλο αστικό κέντρο και το 33,3% στην Περιφέρεια.

Τρεις στους 4 (76,4%) εργάζονται σε θέση πλήρους απασχόλησης κι ένα επιπλέον 18,3% εργάζεται σε θέση μερικής ή εποχιακής απασχόλησης. Μόλις το 5,4% δεν εργάζεται.

Η πλειοψηφία (69%) έχουν εισαχθεί στο πανεπιστήμιο μέσω πανελλαδικών εξετάσεων, το 13,2% προέρχονται από μετεγγραφή και το 17,8% μέσω άλλης διαδικασίας. Για το 89% το τμήμα στο οποίο φοιτούν ήταν μεταξύ των τριών πρώτων προτιμήσεών τους, εύρημα που συνάδει με τη σταθερά υψηλή προτίμηση που απολαμβάνουν όλα τα τμήματα του ΟΠΑ. Δεν υπάρχει καμία διαφοροποίηση μεταξύ τμημάτων, τρόπων εισαγωγής ή με βάση το φύλο.

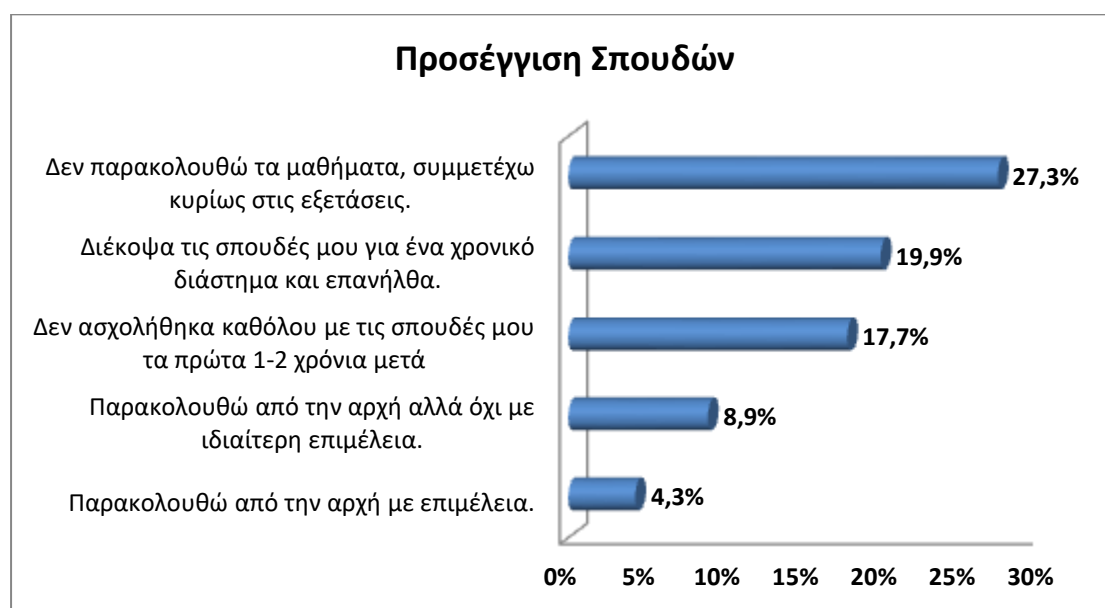
Σε 24 ανέρχεται ο μέσος όρος των μαθημάτων, στα οποία έχουν εξεταστεί επιτυχώς. Ένας στους 4 έχει περάσει μέχρι 15 μαθήματα και ένας στους 4 επίσης έχει επιτύχει σε περισσότερα από 35. Το υπόλοιπο 50% βρίσκεται μεταξύ 15 και 35 μαθημάτων. Δεν

υπάρχει καμία διαφοροποίηση μεταξύ ανδρών και γυναικών (23,88 είναι για τους άνδρες και 24,09 για τις γυναίκες). Το ίδιο ισχύει για τα τμήματα και τον τόπο διαμονής, καμία στατιστικά σημαντική διαφοροποίηση.

Ερευνητικό Ερώτημα 1: Ποιοι είναι οι παράγοντες που συνδέονται με την απόφαση για καθυστέρηση των σπουδών των φοιτητών του ΟΠΑ;

Αναφορικά με την προσέγγιση που έχουν οι φοιτητές απέναντι στις σπουδές τους, ένας στους τρεις δήλωσε ότι αυτές εξαντλούνται στη συμμετοχή τους στις εξετάσεις των μαθημάτων. Ένα ποσοστό κοντά στο 40% δήλωσαν κάποιου είδους διακοπή από τις σπουδές. Πιο συγκεκριμένα, το 17,7% δήλωσαν ότι δεν ασχολήθηκαν καθόλου στα πρώτα 1-2 χρόνια των σπουδών τους ενώ το 19,9% ότι διέκοψαν για ένα διάστημα κι επανήλθαν. Μόλις το 4,3% των φοιτητών που έχουν καθυστερήσει την ολοκλήρωση των σπουδών τους παρακολουθούν από την αρχή με επιμέλεια. Καμία διαφοροποίηση δεν βρέθηκε ανάμεσα στα δύο φύλα ή μεταξύ των τμημάτων.

Οι κυριότεροι λόγοι που αναφέρονται για τη μη παρακολούθηση των μαθημάτων είναι οι επαγγελματικές ή οικογενειακές υποχρεώσεις ενώ για τις περιπτώσεις που υπήρξε διακοπή για ένα χρονικό διάστημα, αυτή οφείλεται συνήθως σε λόγους υγείας, απουσία στο εξωτερικό ή ανάγκη για εργασία.

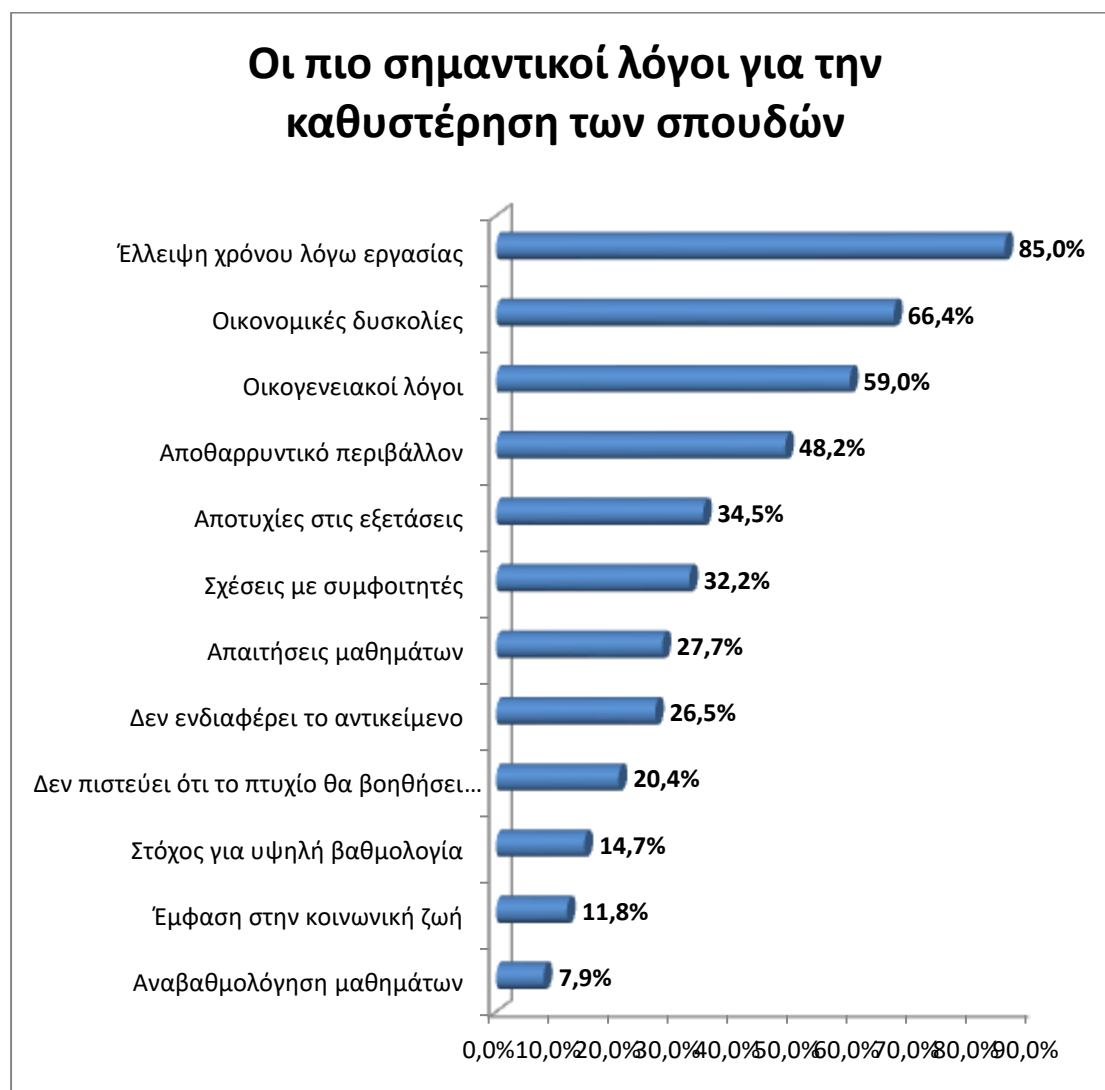

Γράφημα 4: Προσέγγιση σπουδών

Λόγοι που δεν σχετίζονται με το Οικονομικό Πανεπιστήμιο Αθηνών είναι οι τρεις σπουδαιότεροι λόγοι, για τους οποίους καθυστερούν την ολοκλήρωση των σπουδών τους οι φοιτητές. Συγκεκριμένα ως πιο σημαντικούς θεωρούν την έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας (85%), τις οικονομικές δυσκολίες (66,4%) και τους οικογενειακούς λόγους (59%). Αντίθετα, πολύ μικρό ποσοστό (μικρότερο από 15%) καθυστερεί λόγω της επιδίωξης υψηλότερης βαθμολογίας ή της έμφασης στην κοινωνική ζωή. Αξιοσημείωτο, πάντως είναι

ότι ένας στους 5 περίπου αποδίδει την καθυστέρηση στην πεποίθηση ότι δεν θα ωφεληθεί επαγγελματικά από τη λήψη του πτυχίου και ένας στους 4 στην έλλειψη ενδιαφέροντος για το αντικείμενο.

Στο Γράφημα 5, για μια σειρά από πιθανούς λόγους, παρουσιάζεται αναλυτικά τα ποσοστά εκείνων που θεωρούν σημαντικό (από μάλλον σημαντικός έως απόλυτα σημαντικός) για την καθυστέρηση των σπουδών τους καθέναν από αυτούς.

Γράφημα 5: Σημαντικοί λόγοι για την καθυστέρηση των σπουδών

Σημαντικές διαφοροποιήσεις μεταξύ των δύο φύλων δεν υπάρχουν για κανέναν από τους λόγους αυτούς. Το ίδιο ισχύει και για τους φοιτητές διαφορετικών τμημάτων με μοναδική εξαίρεση την έλλειψη χρόνου λόγω εργασίας, λόγο τον οποίο οι φοιτητές του τμήματος πληροφορικής θεωρούν λιγότερο σημαντικό από ό,τι οι φοιτητές των υπολοίπων τμημάτων (η διαφορά στους μέσους κυμαίνεται από 0,88 μέχρι 1,56 –μετρημένη σε επταβάθμια κλίμακα).

Σε ανοιχτή ερώτηση σχετικά με τους τρεις σπουδαιότερους λόγους, στους οποίους οφείλεται η καθυστέρηση ολοκλήρωσης των σπουδών τους, η πλειοψηφία σημείωσε τους παραπάνω δημοφιλέστερους λόγους. Πολύ συχνά αναφέρονται λόγοι υγείας για τους ίδιους ή για μέλη της οικογένειάς τους καθώς και περιπτώσεις κατάθλιψης.

Υπήρχαν όμως και κάποιες διαφορετικές αξιοσημείωτες απαντήσεις, όπως υψηλές απαιτήσεις μαθημάτων, δυσκολίες προσαρμογής λόγω μετεγγραφής από άλλο τμήμα. Υπάρχουν και κάποιες περιορισμένες απαντήσεις που αναφέρονται σε αδιαφορία, οκνηρία ή συνειδητή απόφαση για διακοπή από τις υποχρεώσεις των σπουδών μετά από την προσπάθεια που χρειάστηκε για το σχολείο.

Ενδεικτικά:

«Δεν έχω βοήθεια για να μπορώ να ταξιδέψω ώστε να δώσω μαθήματα κ περιμένω να μεγαλώσουν τα παιδιά μου ώστε να τελειώσω το πανεπιστήμιο.»

«Μεγαλώνω αποκλειστικά το πρώτο παιδί μου ηλικίας 2,5 ετών. Είμαι έγκυος στο δεύτερο.»

«Δεν έχω τις απαραίτητες γνώσεις από το σχολείο.(Ομογενείς).»

«Νόμιζα ήταν εύκολα, όπως στο Λύκειο.»

«Κατάθλιψη».

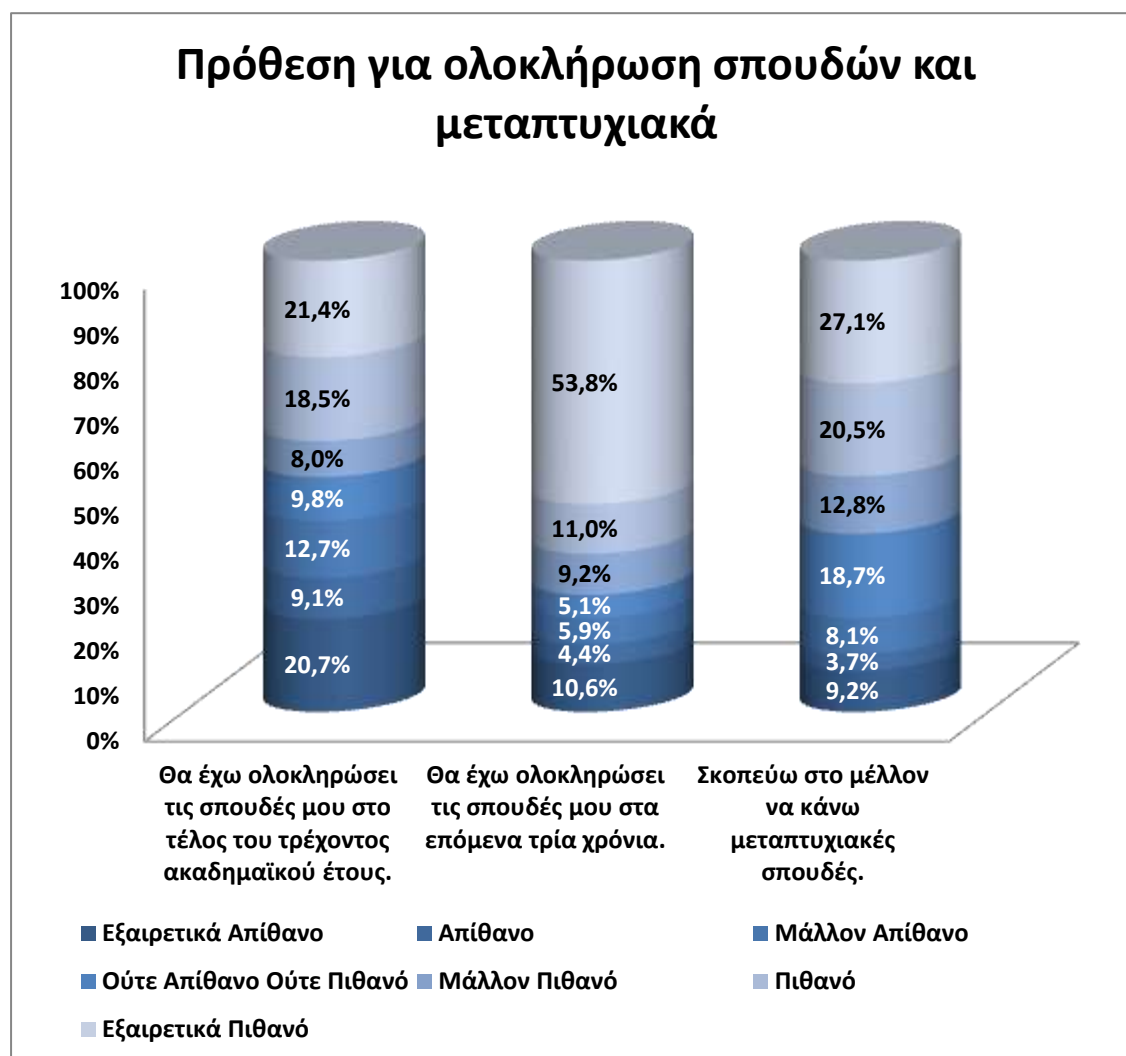
«Δεν μπόρεσα να κάνω παρέες για να πάρω σημειώσεις και παλιά θέματα.»

Ιδιαίτερο ενδιαφέρον παρουσιάζουν οι απαντήσεις των συμμετεχόντων σε δύο ερωτήσεις αναφορικά με τη δυνατότητα για επ' αόριστον παράταση των σπουδών. Ένας στους 3 (30,7%) δήλωσε ότι η δυνατότητα αυτή οδηγεί σε πιο χαλαρή αντιμετώπιση των σπουδών ενώ σχεδόν ένας στους 2 (48,2%) διαφωνεί. Αντίστοιχα είναι τα ποσοστά όσων συμφωνούν (36,8%) και όσων διαφωνούν (44,6%) με την πρόταση «Αν προβλεπόταν ανώτατο όριο για την ολοκλήρωση των σπουδών, θα είχα ήδη αποφοιτήσει».

Σε ό,τι αφορά τη χαλαρότητα των σπουδών, ο βαθμός διαφωνίας είναι πολύ υψηλότερος για τις γυναίκες (61,9%) από ό,τι για τους άνδρες (39,2%). Μειωμένη αλλά αξιοσημείωτη είναι η διαφορά στο ποσοστό των γυναικών (50,4%) και των ανδρών (41%) που διαφωνούν ότι θα είχαν ολοκληρώσει τις σπουδές εάν προβλέπονταν ανώτατο όριο. Ενδεχομένως, οι διαφορές αυτές αποτελούν ένδειξη ότι οι συνθήκες που οδηγούν τις γυναίκες να παρατείνουν τις σπουδές τους είναι πιο ανελαστικές από ό,τι εκείνες που αντιμετωπίζουν οι άνδρες.

Ερευνητικό Ερώτημα 2: Ποια είναι η πρόθεση ολοκλήρωσης των σπουδών και πώς το ΟΠΑ μπορεί να συμβάλει προς αυτή την κατεύθυνση;

Σε σχετική ερώτηση, το 42,4% θεωρούν απίθανο να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους στο τέλος του τρέχοντος ακαδημαϊκού έτους ενώ το αντίστοιχο ποσοστό για χρονικό ορίζοντα τριετίας μειώνεται στο 20,9%. Σχεδόν ένας στους τρεις δήλωσε ότι θα έχει ολοκληρώσει τις σπουδές του μέσα στα επόμενα τρία χρόνια. Ασθενής αλλά σημαντική συσχέτιση υπάρχει ανάμεσα στην πιθανότητα ολοκλήρωσης των σπουδών (εντός του έτους ή στα επόμενα τρία) και στο έτος φοίτησης. Όσο μεγαλύτερο είναι το έτος σπουδών τόσο πιθανότερη εκτιμάται ότι είναι η ολοκλήρωση των σπουδών, εύρημα που πιθανώς δείχνει ότι γενικότερα υπάρχει η πρόθεση ολοκλήρωσης, απλώς με αργότερο ρυθμό.

Το 60% απάντησαν ότι σκοπεύουν στο μέλλον να προχωρήσουν σε μεταπτυχιακές σπουδές. Ενδιαφέρον είναι το εύρημα ότι στην 7βάθμια κλίμακα (1=εξαιρετικά απίθανο/7=εξαιρετικά απίθανο) με την οποία μετρήθηκαν οι τρεις παραπάνω μεταβλητές, στην πιθανότητα ολοκλήρωσης των σπουδών σε ορίζοντα τριετίας, ο μέσος όρος των δύο

φύλων διέφερε –στατιστικά σημαντικά- κατά σχεδόν μία μονάδα (0,859), με τους άνδρες να το θεωρούν πιθανότερο.

Στις άλλες δύο μεταβλητές δεν υπάρχει διαφοροποίηση. Καμία διαφοροποίηση στις σχετικές απαντήσεις και των τριών μεταβλητών δεν βρέθηκε ούτε μεταξύ των τμημάτων ή διαφορετικών ετών. Διαφοροποίηση επίσης δεν βρέθηκε μεταξύ αυτών που είχαν το τμήμα, στο οποίο σπουδάζουν, μεταξύ των τριών πρώτων προτιμήσεών τους και όσων δεν το είχαν. Διαφοροποίηση στατιστικά σημαντική και έντονη υπάρχει μεταξύ όσων εισήχθησαν με πανελλαδικές εξετάσεις (1,3) και από μετεγγραφή (1,74) με όσους εισήχθησαν με άλλο τρόπο.

Η στήριξη και οι προσδοκίες των γονέων σχετίζονται θετικά με τις προβλέψεις για το μέλλον. Όσο μεγαλύτερη είναι η στήριξη και οι προσδοκίες, τόσο πιθανότερο θεωρούν την ολοκλήρωση των σπουδών τους στα επόμενα χρόνια και την πραγματοποίηση μεταπτυχιακών σπουδών. Το ίδιο ισχύει και για όσους έχουν καθυστερήσει τις σπουδές τους προκειμένου να πετύχουν υψηλότερη βαθμολογία.

Αντίθετα, αρνητική σχέση υπάρχει με την έλλειψη ενδιαφέροντος για το αντικείμενο και με την ηλικία. Οι μεγαλύτεροι σε ηλικία θεωρούν λιγότερο πιθανό να ολοκληρώσουν τις σπουδές τους.

Τέλος θετικά συνδέεται η πρόθεση για μεταπτυχιακές σπουδές με την πιθανότητα ολοκλήρωσης των σπουδών άμεσα ή στα επόμενα τρία χρόνια.

Σε ό,τι αφορά τις ενέργειες που θα μπορούσε να κάνει το ΟΠΑ για να στηρίξει την προσπάθειά τους για ολοκλήρωση των σπουδών, σε ανοιχτή ερώτηση οι περισσότεροι ζητούν βοήθεια σε επίπεδο μάθησης και εξέτασης. Πιο συγκεκριμένα, στην πλειοψηφία τους τα σχετικά σχόλια κάνουν λόγο για αναβαθμισμένο ρόλο της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης (αρκετοί προτείνουν τη βιντεοσκόπηση των διαλέξεων) και κυρίως του eclass, για το οποίο ζητούν να εμπλουτιστεί με περισσότερο υλικό. Επιπλέον, ζητούν περισσότερες σημειώσεις, φροντιστήρια και ενδεικτικά θέματα, επιεικέστερη βαθμολογία, δικαίωμα για περισσότερες εξεταστικές. Για τις εργασίες οι απόψεις διίστανται. Κάποιοι ζητούν απαλλακτικές εργασίες και κάποιοι θεωρούν –τις ομαδικές κυρίως- ως τροχοπέδη για την ολοκλήρωση των σπουδών τους.

«Σαν άτομο που είμαι στο αμφιθέατρο και δεν γνωρίζω κανένα συμφοιτητή θα είναι πιο εύκολο για μένα να συμμετάσχω σε εργασίες, στο μάθημα, αλλά και πιθανότατα να γνωρίσω συμφοιτητές μου, αν οι ομάδες των εργασιών καθορίζονταν από τον καθηγητή και δεν δημιουργούνταν έτσι "κλίκες".

«[Να δίδεται] μεγαλύτερη βαρύτητα στις εργασίες οι οποίες έτσι και αλλιώς στα περισσότερα μαθήματα είναι αρκετά απαιτητικές.»

«Στα μαθήματα που απαιτείται συμπληρωματική εργασία να δίνεται η δυνατότητα ατομικής εργασίας και όχι αναγκαστικά ομαδικής, διότι η επικοινωνία δεν είναι πάντα εύκολη για κάποιον που εργάζεται με τους υπόλοιπους φοιτητές με αποτέλεσμα ή να εξαιρείται από την εργασία ή να την υλοποιεί εξ ολοκλήρου.»

Υπάρχουν επίσης, αναφορές στην ανάγκη καθοδήγησης σχετικά με την επιστροφή στις σπουδές για όσους απέχουν αρκετό διάστημα, την οργάνωση ενός σχεδίου μελέτης και δηλώσεων μαθημάτων. Ενδεικτικά, αναφέρονται:

«Ίσως αν υπήρχε κάποια βοήθεια επανένταξης για όσους διέκοψαν για ορισμένους λόγους.»

«Καθοδήγηση σε μια σωστή δήλωση μαθημάτων»

«Στην ενημέρωσή μου για τη άμεση επανένταξη στο κλίμα του πανεπιστημίου!»

Βελτίωση του περιβάλλοντος (σχεδόν ένας στους δύο το θεωρεί αποθαρρυντικό) ζητούν επίσης οι φοιτητές ως μέτρο για την υποστήριξή τους:

«Βελτίωση των πανεπιστημιακών εγκαταστάσεων και συνθηκών εντός κι εκτός.»

«Βελτίωση των συνθηκών εντός του πανεπιστημίου (απομάκρυνση τοξικομανών, επιπλέον χώροι μελέτης ώστε να βρίσκεται χώρος για διάβασμα πιο εύκολα)»

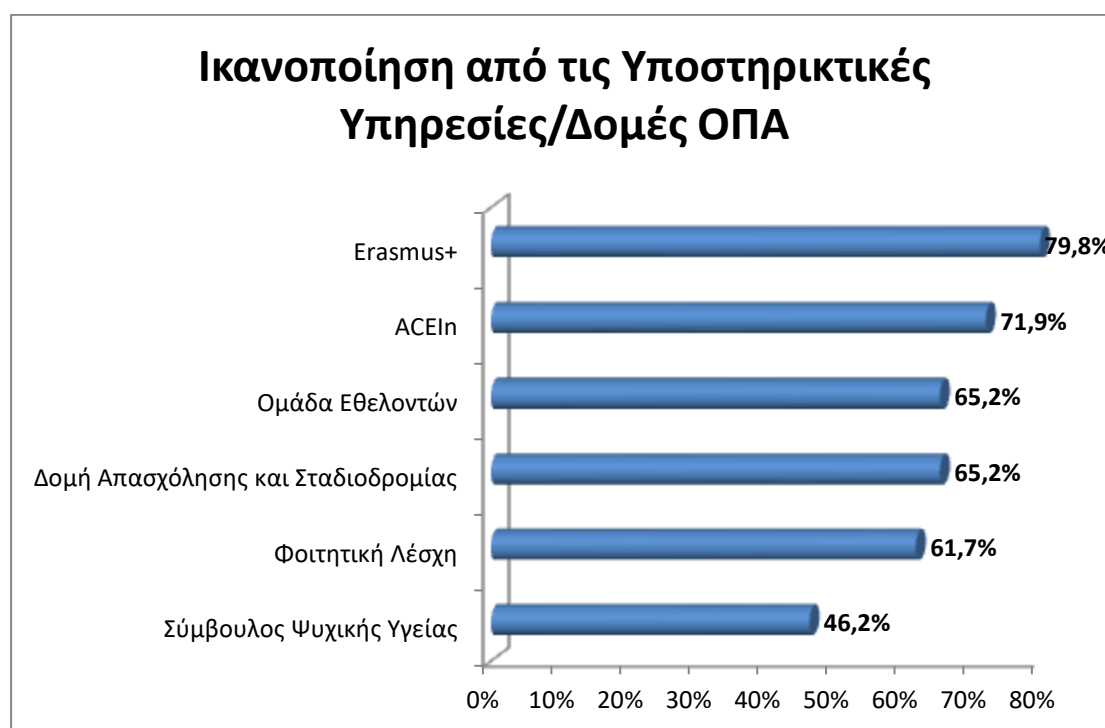
«Θα πρέπει να θεσπιστεί ένα πιο αυστηρό περιβάλλον φοίτησης.»

Συνολικά, με ελάχιστες εξαιρέσεις, τα σχόλια δείχνουν ειλικρινές ενδιαφέρον για το πανεπιστήμιο κι εκτός από πρακτική βοήθεια είναι ορατή η ανάγκη για ηθική συμπαράσταση. Είναι ενδεικτικό ότι έχουν απαντήσει σε αυτή την ανοιχτή ερώτηση σχεδόν όλοι με σοβαρότητα. Υπάρχουν κι σχόλια που εκλαμβάνουν την έρευνα ως ένδειξη ενδιαφέροντος κι ευχαριστούν γι' αυτήν. *«Ευτυχώς που ασχολείστε με αυτά τα θέματα. Συνεχίστε να ασχολείστε παρακαλώ!»*, γράφει κάποιος.

Ερευνητικό Ερώτημα 3: Πόσο αποτελεσματικές ήταν μέχρι τώρα οι υποστηρικτικές και συμβουλευτικές δομές/δράσεις του ΟΠΑ που συνδέονται με την ενθάρρυνση έγκαιρης ολοκλήρωσης των σπουδών;

Ικανοποιημένοι σε πολύ υψηλό ποσοστό δηλώνουν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες του ΟΠΑ από τις υποστηρικτικές υπηρεσίες και δομές του ΟΠΑ, οι οποίες μεταξύ άλλων επιδιώκουν τη βελτίωση του περιβάλλοντος του πανεπιστημίου, την ενδυνάμωση της κοινότητας και τη συνδρομή των φοιτητών στις σπουδές τους και στις μετέπειτα επαγγελματικές επιλογές τους (Γράφημα 6). Στην πρώτη θέση με ποσοστό που αγγίζει το 80% βρίσκεται το Πρόγραμμα Erasmus+, στη δεύτερη το Κέντρο Στήριξης Επιχειρηματικότητας και Καινοτομίας ACEIn (72%) και στην τρίτη θέση με 65,2% η νεοσύστατη Ομάδα Εθελοντών και η Δομή Απασχόλησης και Σταδιοδρομίας (ΔΑΣΤΑ). Μόνον ο Σύμβουλος Ψυχικής Υγείας λαμβάνει ποσοστό ικανοποίησης χαμηλότερο από 50%.

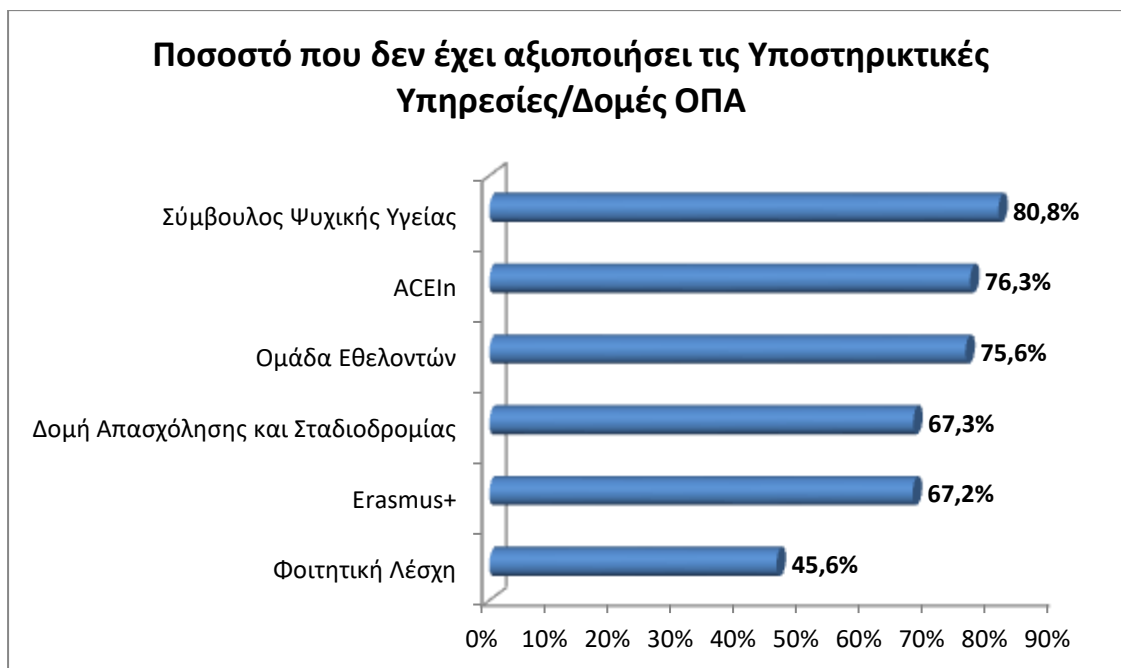
Καμία διαφοροποίηση δεν υπάρχει μεταξύ των δύο φύλων ή μεταξύ των τμημάτων. Τα αποτελέσματα έδειξαν ότι είναι λιγότερο ικανοποιημένοι από τις δράσεις του ΟΠΑ εκείνοι που αποδίδουν μεγαλύτερη σημαντικότητα στην κοινωνική διάσταση των σπουδών ως λόγο καθυστέρησης.

Γράφημα 6: Ποσοστό που αγνοεί τις πρωτοβουλίες του ΟΠΑ

Παρά την υψηλή ικανοποίηση από τις περισσότερες υπηρεσίες/δομές του ΟΠΑ, το ποσοστό αυτών που τις έχει αξιοποιήσει είναι εξαιρετικά χαμηλό. Στο Γράφημα 7 παρουσιάζονται αναλυτικά τα ποσοστά εκείνων που δεν έχουν προσωπική εμπειρία από αυτές. Στην

περίπτωση του συμβούλου ψυχικής υγείας ανέρχεται στο 81% ενώ μόνον η φοιτητική λέσχη έχει αξιοποιηθεί από περισσότερους από το 50%.

Γράφημα 7: Ποσοστό που αγνοεί τις πρωτοβουλίες του ΟΠΑ

Σημαντικές, αν και όχι έντονες, διαφοροποιήσεις υπάρχουν στα δύο φύλα αναφορικά με την αξιοποίηση τριών από τις παραπάνω υπηρεσίες/δομές του ΟΠΑ, δηλαδή της φοιτητικής λέσχης, του ACEIn και της ΔΑΣΤΑ. Και στις τρεις περιπτώσεις, οι άνδρες είναι πιθανότερο να τις έχουν προσωπική εμπειρία από αυτές.

Σε ό,τι αφορά τους φοιτητές των επιμέρους τμημάτων, διαφοροποίηση υπάρχει μόνον στον Σύμβουλο ψυχικής υγείας. Είναι πιο πιθανό να έχουν χρησιμοποιήσει αυτή τη δυνατότητα οι φοιτητές και οι φοιτήτριες των τμημάτων Οικονομικής Επιστήμης και Πληροφορικής ενώ λιγότερο πιθανό οι φοιτητές και οι φοιτήτριες των τμημάτων Διοικητικής Επιστήμης και Τεχνολογίας, Οργάνωσης και Διοίκησης Επιχειρήσεων και Λογιστικής και Χρηματοοικονομικής.

Διαφοροποίηση στην αξιοποίηση κάποιων από τις παραπάνω πρωτοβουλίες υπήρξε και μεταξύ των φοιτητών που έχουν εισαχθεί με πανελλαδικές εξετάσεις στο ΟΠΑ. Τα αποτελέσματα δείχνουν ότι σε σύγκριση με όλους τους υπόλοιπους, είναι πιθανότερο να έχουν συμμετάσχει στην Ομάδα Εθελοντών, το Πρόγραμμα Erasmus+ και τη Φοιτητική Λέσχη.

Συμπεράσματα-Προτάσεις-Περιορισμοί

Οι επαγγελματικές υποχρεώσεις και οι οικονομικές δυσκολίες που αντιμετωπίζουν οι φοιτητές και οι φοιτήτριες του ΟΠΑ αποτελούν τους βασικούς λόγους για τους οποίους καθυστερεί η ολοκλήρωση των σπουδών τους. Πολύ συχνά η σύνδεση των δύο είναι έντονη και αναγκάζονται να εργαστούν παράλληλα με τις σπουδές τους. Σημαντικό ανασταλτικό παράγοντα αποτελούν επίσης, οι οικογενειακές υποχρεώσεις.

Περίπου οι μισοί αναφέρουν ως ανασταλτικό παράγοντα την κοινωνική διάσταση των σπουδών καθώς και το ευρύτερο περιβάλλον του πανεπιστημίου. Οι υψηλές απαιτήσεις των μαθημάτων αναφέρονται επίσης ως λόγος καθυστέρησης για έναν στους τρεις.

Παρόλα αυτά, η πλειοψηφία θεωρεί (με μικρότερη ή μεγαλύτερη πιθανότητα) ότι θα έχουν ολοκληρώσει τις σπουδές τους στα επόμενα τρία έτη ενώ περισσότεροι από τους μισούς σκοπεύουν να συνεχίσουν σε μεταπτυχιακές σπουδές.

Σε συμφωνία με τους παραπάνω λόγους, η συντριπτική πλειοψηφία ζητά κατανόηση και υποστήριξη από το ΟΠΑ. Κατανόηση των προκλήσεων, τις οποίες αντιμετωπίζουν, και στήριξη για να τις διαχειριστούν. Όσοι συμμετείχαν στην έρευνα δείχνουν ειλικρινές ενδιαφέρον και ζητούν εναλλακτικές επιλογές στην παρακολούθηση των διαλέξεων, στις οποίες λόγω υποχρεώσεων αδυνατούν να συμμετέχουν.

Πιθανώς ο ρόλος της εξ αποστάσεως εκπαίδευσης αποδειχθεί κρίσιμος ως συμπληρωματική υπηρεσία στους φοιτητές και τις φοιτήτριες του ΟΠΑ. Πιθανώς, επιλογή για επικοινωνία μέσω skype για τους φοιτητές που εργάζονται ή μένουν μόνιμα εκτός Αττικής. Η πλατφόρμα eclass που ήδη αξιοποιείται τυχαίνει σημαντικής αναφοράς στα σχετικά σχόλια που ζητούν περαιτέρω αναβάθμιση του ρόλου της. Αναβαθμισμένο ρόλο πρέπει να έχει και ο Σύμβουλος ψυχικής υγείας καθώς και η πρωτοβουλία για συμβούλους καθηγητές-μέντορες.

Υποστήριξη χρειάζονται επίσης, σε επίπεδο επανένταξης και κατάρτισης ενός πλάνου μελέτης, στο οποίο θα συνδυάζονται οι σπουδές με τις υπόλοιπες υποχρεώσεις. Ίσως, η Ομάδα Εθελοντών του ΟΠΑ σε συνεργασία με τους καθηγητές μπορεί να διαδραματίσει σημαντικό ρόλο προς αυτή την κατεύθυνση. Στο πλαίσιο των δραστηριοτήτων της θα μπορούσε να εντάξει σχετικές ομιλίες ή συναντήσεις συζήτησης σε διαφορετικές μέρες και ώρες, ακόμα και να αποτελέσει έναν πρώτο συνδετικό κρίκο των φοιτητών που έχουν απομακρυνθεί από το πανεπιστήμιο με αυτό.

Από τα αποτελέσματα για τις υπάρχουσες υπηρεσίες/δομές του ΟΠΑ φαίνεται ότι αυτές παρέχουν ικανοποιητικά αποτελέσματα για όσους τις δοκιμάζουν, οι οποίοι όμως αποτελούν μικρό ποσοστό. Επομένως, είναι κρίσιμο να υπάρξει εντατικότερη επικοινωνία τους στοχευμένη προς τους φοιτητές που δεν βρίσκονται σε καθημερινή επαφή με το πανεπιστήμιο κι ενδεχομένως πιστεύουν ότι δεν τους αφορούν.

Εξαιρετικά ενδιαφέρον είναι το γεγονός ότι ελάχιστες διαφοροποιήσεις έχουν εντοπιστεί μεταξύ των δύο φύλων, των τρόπων εισαγωγής, της ηλικίας ή μεταξύ των τμημάτων· σε κάθε περίπτωση ασθενείς. Αυτό σημαίνει πως παρά την αυτονομία των τμημάτων και τις

επιμέρους διαφορές, υπάρχει ομοιογένεια και συνέπεια σε επίπεδο στρατηγικού συντονισμού. Επιπλέον, φοιτητές και φοιτήτριες αντιμετωπίζονται χωρίς διακρίσεις.

Αναφορές

- Araque, F., Roldán, C., Salguero, A. (2009), Factors influencing university drop out rates, *Computers and Education*, 53(3), 563-574, <https://doi.org/10.1016/j.compedu.2009.03.013>
- Barefoot, Betsy O. (2004) Higher education's revolving door: confronting the problem of student drop out in US colleges and universities, *Open Learning: The Journal of Open, Distance and e-Learning*, 19:1, 9-18, DOI: 10.1080/0268051042000177818
- Bennett, R. (2003) Determinants of Undergraduate Student Drop Out Rates in a University Business Studies Department, *Journal of Further and Higher Education*, 27:2, 123-141, DOI:10.1080/030987703200065154
- Breier, M. (2010), From 'financial considerations' to 'poverty': towards a reconceptualisation of the role of finances in higher education student drop out, *Higher Education*, 60(6), 657-670, <https://doi.org/10.1007/s10734-010-9343-5>
- Brunsden, V., Davies, M., Shevlin, M., Bracken, M. (2000) Why do HE Students Drop Out? A test of Tinto's model, *Journal of Further and Higher Education*, 24(3), 301-310, DOI:10.1080/030987700750022244
- European Commission, 2015, Dropout and Completion in Higher Education in Europe, Annex 4: National Study Success Profiles, retrieve online on May 22th, 2019 from http://publications.europa.eu/resource/ellar/12be15b0-0dce-11e6-ba9a-01aa75ed71a1.0001.01/DOC_1
- Hazard Munro, B. (1981) Dropouts from Higher Education: Path Analysis of a National Sample, *American Educational Research Journal*, 18(2), 133-141
- Heublein, U. (2014). Student drop-out from German higher education institutions. *European Journal of Education*, 49(4), 497–513. <https://doi.org/10.1111/ejed.12097>
- Lassibille G., Navarro Gómez, L. (2008) Why do higher education students drop out? Evidence from Spain, *Education Economics*, 16:1, 89-105, DOI:10.1080/09645290701523267
- OECD, 2018, Education at a Glance 2018, retrieve online on May 22th, 2019 from <https://www.oecd.org/education/education-at-a-glance/>
- OECD, 2018, Highlights from Education at a Glance 2010, retrieve online on May 22th, 2019 from https://www.oecd-ilibrary.org/docserver/eag_highlights-2010-en.pdf?expires=1558526353&id=id&accname=ocid195160a&checksum=1688A54828BF92F2B5CA16ED0DB5BF95
- Quinn, J. (2004) Understanding working-class 'drop-out' from higher education through a sociocultural lens: Cultural narratives and local contexts, *International Studies in Sociology of Education*, 14:1, 57-74, DOI: 10.1080/09620210400200119

Spady, W.G. (1970) Dropouts from higher education: An Interdisciplinary review and synthesis, *Interchange*, 1(1), 64-85, <https://doi.org/10.1007/BF02214313>

Spady, W.G. (1971) Dropouts from higher education: Toward an empirical model, *Interchange*, 2(3), 38-92, <https://doi.org/10.1007/BF02282469>

Tinto, V. (1975) Dropout from Higher Education: A Theoretical Synthesis of Recent Research, *Review of Educational Research*, 45(1), 89-125